

EDEBÎ VE SİYASÎ METİNLERDE BİR “MİLLÎ MEFKÛRE” OLARAK KIZILELMA

Mustafa YİĞİT

Araştırmacı-Yazar
mustafayigit06@gmail.com

Özet

Türklerin edebî ve siyasî metinlerinin pek çoğunda “ideal, ulaşılması gereken hedef” olarak nitelendirilen Kızılma, çoğunlukla Türklerin cihan hâkimiyeti ülküsünün sembolü bazen de Türklerin her nerede olursa olsun elde ettikleri zaferin adı olarak anılmıştır. Kızılma, çok önemli bir ideali temsil ettiği için Türk milliyetçiliği düşüncesinin mihenk taşlarından biri olmanın ötesine geçmiş ve Türk tarihinde ve kültüründe çok mühim bir yere erişmiştir. Bu sebeptendir ki, Kızılma’yı anlayabilmek için Türk millî kimliğinin beslendiği kaynakların iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu makale, Türk millî kimliğinin beslendiği kaynaklara ulaşarak Kızılma ülküsünün binlerce yıl sonra nasıl olup da Zeytin Dalı Operasyonunda “Kızılma’ya gidiyoruz” diyen Mehmetçiğin dilinden döküldüğünü açıklamaya ve Türklerdeki tarih şuurunu ortaya koymaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kızılma, Ülkü, Mefkûre, Cihan Hâkimiyeti, Zeytin Dalı Harekâtı

Giriş

Zeytin Dalı Harekâtı'nda görev yapan Mehmetçiklerden birinin kendisine nereye gittiklerinin sorulması üzerine verdiği "Kızılma'ya" cevabı, kadim ve çok özel bir kavramı yeniden gündeme getirmiş oldu. Aslında o genç Mehmetçiğin verdiği cevap, binlerce yıllık Türk tarihinin, hâkimiyet fikrinin ve millî şuurunun bir yansıması olarak tezahür etmiştir.

Sözlü ve yazılı kültürde birçok şekilde işlenen Türk hâkimiyet fikri tarihte çeşitli şekillerde remzedilmiştir. Bunlar arasında sikke bastırmak, hükümdarın kendi adına hutbe okutması, bayrak ve çadır, akla ilk gelenlerdendir. İşte, Kızılma da bu hâkimiyet sembollerinden birisidir.

Kızılma, kaynaklarda çoğunlukla Türklerin cihan hâkimiyeti idealinin sembolü olarak ele alınmıştır. Bazen de Türklerin her nerede olursa olsun elde ettikleri zaferin adı bu kavramla anılmıştır.¹ Kızılma kavramı çok önemli bir ideali temsil ettiği için, Türk milliyetçiliği düşüncesinin mihenk taşlarından olduğu gibi sadece Türk milliyetçilerinin değil Türk tarihinde ve kültüründe çok mühim bir yer tutmuştur.

Sarı Saltuk'un kahramanlıklarını içeren Saltukname'den Evliya Çelebi'ye kadar, pek çok eserde konu edilmiş olan "Kızılma" motifi Türk Edebiyatında Aka Gündüz, Ömer Seyfettin, Hüseyin Nihâl Atsız, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Dilaver Cebeci, Ragıp Şevki Yeşim, Mim Kemal Öke, Halil Delice, Orhan Şaik Gökyay gibi şair ve yazarların elinde yeni anlamlar kazanmaya devam etmiştir.

Adı geçen kültür adamlarının tamamında Türk tarihinin 4000 yıllık hikâyelerinin izleri üzerinden Kızılma'ya ulaştıklarını görürüz. Bu sebeptendir ki Kızılma'yı anlayabilmek için Türk millî kimliğinin beslendiği kaynakları iyi değerlendirmek gerekir. Zeytin Dalı operasyonunda "Kızılma'ya gidiyoruz" diyen Mehmetçiğin günlünde işte bu tarih şuru yeniden ortaya çıkmıştır.

¹ Orhan Şaik Gökyay, "Kızılma", *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 25, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2002, s.560.

Kızılma'nın Türk Devlet Felsefindeki Yeri ve Önemi

En eski kaynaklardan başlayarak Kızılma tabirinin nereden geldiği konusu açık olmasa da neredeyse bütün kaynaklarda ortak olarak mânâ planında “*erişilmesi istenen ülkü*”, coğrafya planında ise “*elde edilmesi amaçlanan muhayyel yer*” anlamında kullanıldığı görülmektedir.

Bazı araştırmacılar, tabirin köklerinin Uzakdoğu'da mitolojik çağlara kadar uzandığını ortaya koymaya çalışırken bir kısmı da insanlık tarihi kadar eski olan bu motifin Batı dünyasında da mevcut olduğunu belirtir. Bazı çağdaş araştırmacılara göre ise ilk defa Orta Asya'da Türkler arasında doğan bu ülkü, Ergenekon Destanı'nda “Ergenekon'dan dışarı çıkma ve kaybedilmiş olan eski yurdu tekrar ele geçirme ideali” şeklinde görülür. Kavram zamanla, gerçekleştirilmesi düşünülen idealleri ve zapt edilmesi gereken yerleri belirleyen bir sembol hâline dönüşür. Orta Asya'da Oğuz Türkleri için Kızılma, hangi yöne giderlerse gitsinler hedefleri ve kazandıkları zaferin adı hâline gelir.²

Kızılma motifi Türklerde çok eski inançlara ve töreye dayanır. Yenisey Yazıtları'na göre, Barlık suyu boyunca oturan Oğuzları, buradan hep batıya doğru yürüten güç Kızılma olmuştur. Bu bakımdan Kızılma çok güçlü bir fetih idealinin sembolü olmuştur. Bu ulaşılması gereken, ülkeleri ele geçirmek için fetihleri amaç hâline getiren bir semboldür. Hazar Denizi'nin doğusundan gelen Oğuzlar, Hazar Kağanı'nın çadırının üzerinde bulunan ve hâkimiyetin sembolü olan altın topu ele geçirmeyi amaç edinmişlerdir. Bazen Türklerin yaşadıkları bölgeye göre daha batıda, ulaşılması gereken bir yer, bazen de bir ülkenin önemli bir yapısının üzerinde parıldayan altından yapılmış bir toptur. Bu altın top; zaferin işareti, hâkimiyetin veya fethedilmek üzere seçilmiş yerin sembolü olarak kullanılmıştır. Kızılma ideali buradan Turan'daki Türklerle, onlardan da Osmanlılara geçmiştir.

² Gökyay. a.g.m. s.560.

Osmanlıların fethetmek istedikleri yerlerde bir Kızılma'nın varlığına inandıkları ve bunu ele geçirmek için çabaladıkları görülmektedir. Osmanlılardan önce de var olan ancak Osmanlılarla olgunlaşan bir amaçtır Kızılma'yı ele geçirmek. Kızılma'nın bir kavram olarak, gittikçe arzulanan bir emel, gâye ve somut hedef hâline gelişi daha çok Osmanlılarda kendini gösterir. Osmanlı döneminde Kızılma daha çok Türkler arasında "cihan hâkimiyetinin sembolü" olarak yer eder.³

Türklerin Ergenekon Destanı'nda demir dağları eriterek Bozkurt'un rehberliğinde dış dünyaya açılmasından bu yana iki bin yıldan fazla zaman geçti. Eski Türkler'in Kızılma'sı, kavimlerine, soylarına yurt bulmaktı. İşte o Türkler, yüksek kültür değerlerini bağımsızlık ve hürriyet içgüdülerıyla yaşatarak tarih sahnesinde mümtaz yerini alan büyük devletler ve imparatorluklar kurdular ve Orta Asya'dan batıya göç ederek başlangıçtaki Kızılmalarını devam ettirdiler. Bu bağlamda Kızılma, Türk milletinin tarihî ülkülerini temsil eden bir kavramdır. Her dönemin kültürü, gerilim gücüne göre onu isimlendirir, somut bir hedefle belirler ve anlamlandırır. O zamanın Kızılma'sı bilinen bir yer olur; ancak oraya varıldığında Kızılma daha ileriye gider. Kızılma hasreti, her seferinde ülküsünü yenileyerek toplumu ileriye sevk eder.⁴

Türklerin tarihindeki en önemli hâdise, hiç şüphesiz İslâmiyeti kabul etmeleriydi. Karahanlı Abdülkadir Satuk Buğra Han'ın İslâmiyeti kabulünden sonra, Kızılma artık *i'lâ-yı kelimetullah* (Allah'ın adını yüceltme) ideale dönüşmüştü. Türk milletinin yükseliş dönemlerinde Kızılma, "cihan hâkimiyeti mefkûresi" olarak algılanmış, "nizâm-ı âlem" fikri İslâm'a göre inşâ edilmiştir.

Türkistanlı Ahmet Yesevî'nin Alperenleri için Kızılma, Anadolu'nun fethi idi. Alparslan'ın Malazgirt Dûası'nda da bu vardı. Ertuğrul Gazi'nin ve Murâd-ı Hüdâvendigâr'ın kızılmaları da

³ Gökyay, a.g.m., s.560.

⁴ Nevzat Kösoğlu, "Kızılma", *Türkler*, Ed. Hasan Celâl Güzel, 2. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.857.

gittikçe batıya yol almanın dışında Alparslan'ınkinden farklı değildi. İslâm ve Türk kültüründeki bu ülkü, Hz. Peygamber'in hadisleri ile beslenip bilenmiştir. "İstanbul bir gün mutlaka fethedilecektir; onu fetheden komutan ne büyük komutan, fetheden asker ne güzel askerdir" hadisi ile şereflenen Fatih Sultan Mehmed'in fetihten sonra en büyük Kızılma'sı Roma'nın alınması olmuş, ilk seferini de Otronto'ya yapmıştır. Yavuz Sultan Selim ise, en kısa zamanda en geniş fütûhatta bulunarak ve hilâfeti üzerine alarak kızıl elmayı gerçekleştirdi.

Kanunî Sultan Süleyman, İslâm ve Türk tarihinde bir zirve idi. Kızıl elmasını Budin ve Beç (Viyana) olarak tespit etti ve vefatına kadar bu hedefin mücadelesini yaptı. Kanunî döneminde kızıl elma, Yeniçeriler arasında bir Ocak geleneği oluşturacak kadar güncel bir ülkü olarak yaşatılmıştır.⁵ "Testiye kurşun atar, keçeğe kılıç çalar, Kızılma'ya dek gideriz' deyişi, Yeniçeri Gülbağı'na kadar girmiştir. II. Abdülhamid, "Kızıl Sultan" iftiraları arasında, diplomasi dehasını ispat edercesine 33 yıl düvel-i muazzamayı parmağının ucunda oynatırken ecdâdının Kızılma'sını, Kafkasya'dan Afrika'ya, Hindistan'dan Japonya'ya kadar uzatıyordu.

20. yüzyılın başlarında ise, vatanperver fakat ehil olmayan ellerin yönettiği Devlet-i Âliyye, Kızılma'yı bir tarafa bırakmış, ayaklarının üzerinde durmaya çalışıyordu. Sevr'den sonra parçalanma ve yok olma tehlikesi ile karşılaşan Türkiye için bağımsızlık mücadelesi vermekten başka çâre kalmamıştı. "İstiklâl-i Tâmm"e sahip bir millî devletin kurulması gerekiyordu. Mustafa Kemal Atatürk'ün Kızılma'sı, Millî Mücadele'ye liderlik ederek Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmak ve geniş bir tarihî perspektife oturtmak oldu. Atatürk sonrası dönemde İsmet İnönü'nün bütün gayreti ise II. Dünya Savaşı'nın hengâmesinden sağ salim çıkabilmektir.⁶

⁵ Hasan Celal Güzel, "Yeni Türkiye: Bir Kızıl Elma Mefkûresi", *Yeni Türkiye*, Sayı 56, s.66-70. <http://www.yeniturkiye.com/PDF/56.66-70.pdf>

⁶ Güzel, a.g.m., s.66.

Görüldüğü üzere Osmanlı'nın yükseliş dönemlerindeki Kızıllema fetih/fütûhat iken son dönemlerinde "hürriyet ile istiklâl" olmuştur. Günümüzde ise Kızıllema, millî beka, ülkenin bölünmez bütünlüğü, huzur ve refahıdır.

Kızıllema Kavramının Etimolojisi

Türklerin mefkûresini, ülküsünü temsil eden kavramın adı neden "Kızıllema" olmuştur. Bunun için, "Kızıl" ve "elma" kelimelerinin Türkler için ne mânâ ifade ettiğine bir bakmak gerekir.

Türklerde mitolojik olarak en eski tarihlerden beri, inanç hususunda "Al Ruhü ve "Al Ateş" olarak bir Ateş Tanrısının varlığı bilinmektedir. Türklerin eskiden beri "Albayrak" kullanmalarında, Ateş Tanrısı ile ilgili bir külte bağlı olan bir gelenek olduğu düşünülmektedir. Bu hususta büyük kültür tarihçimiz Bahaeddin Ögel "Al renginin bütün Türklerce mukaddes sayılmasının ve Türklerin en eski devirlerden beri al bayrak kullanmalarının bu Al Ateş ve Al Tanrısı kültü ile bağlı bir an'âne olmalıdır." demektedir. Kızıl kelimesi ilk kez karşımıza Bilge Tonyukuk adına dikilen abidede ortaya çıkar. Bu kitabede "kızıl kanını döktü" mânâsında "kızıl kanını tökti" şeklinde bir ifade geçmektedir. Türklerde kızıl kelimesi burada ve 11. yüzyıl Türkçesinde "Kızıl mengizlig" (kızıl benizli) örneğinde olduğu gibi bazen rengi ifade eder.

9. yüzyıldan itibaren "bayrak" sözcüğünün Türkler tarafından kullanıldığı ve bu bayrakların kızıl renkli kumaştan yapıldığı bilinmektedir. Kaşgarlı Mahmut'un "Ağdı kızıl bayrak / Toğdı kara toprak" beytinden, kızıl bayrağın Türklerde savaş bayrağı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çin'deki kahramanlık tanrılarına özgü "kızıl göz" bizim kültürümüzde Bilge Kağanı anlatırken onun gözlerinin kızıl olduğunu ve büyüklüğünün delili olduğu anlatılır.

Dede Korkut Hikâyelerinden Dirse Han Oğlu Boğaç Han hikâyesinde Bayındır Hanın, kızı olanları kızıl otağa oturduğu görülür. Bu otağ bir yandan gerdek, vuslat otağı olarak bilinirken, bir yandan da ihtişamın sembolü sayılmaktadır. Osmanlılarda ise kırmızı renk ile ilgili olarak, Miralay Ali Bey "Osman Gazi, Selçuklu

Sultanından Ak Sancağı almadan önce, harp bayrağı olarak kızıl bayrağı seçmişti. Aşiret mensuplarını kolayca harp bayrağı altında toplamak için bu rengi seçmişti. Yaratılıştan al renkli bayrağa tutkundurlar ve Türk halkında manevî tesiri bulunmaktadır.” demiştir. Ayrıca Osman Gazi'nin savaşlarda al renkli bayrak kullandığı ve vefatından sonra eşyaları arasından birkaç tane al renkli bayrağın çıktığı belirtilmektedir.⁷

Kızıl kelimesi, 7. yüzyıldan bu yana renk, para birimi, hakan-gelin çadırı, savaş alâmeti olarak ve sancak ile bayraklarda çok sık kullanılmıştır. Türkler kırmızı renge büyük bir değer vermişler ve saygı göstermişlerdir. Bunu bir halk, ordu ve savaş geleneği hâline getirmişler ve sembol yapmışlardır. Bu bilgileri toplayacak olursak Türk toplumunda kızıl kıymetli sayılmıştır. Yani kızıl kelimesi renk olmaktan öte Türk kültürünün ve inancının köşe taşı olarak yüzyıllarca sürmüştür.

Elma kelimesine gelecek olursak; eski Türkçede “almılı” şeklinde geçen elma kelimesi asıl mânâsından biraz uzaklaşmış ve bir meyvenin ismi olmanın ötesine geçerek Türk kültüründe kutsallık kazanmıştır. Elmanın mistik bir yanı olduğu ve bu kutsallık yanında şifa kaynağı olduğu da şu hadise dayandırılır: “Elmaya devam ediniz, şüphesiz ki saçınızı başınızı parlattır, kuvvetlendirir, insanın bedenine kuvvet verir, kabirde şahitlik yapar.”

Orta Asya'da Almalı adlı bir şehrin bulunması, ayrıca Alma-Ata gibi bir evliya makamının varlığı Manas Destanı'nda Manas öldükten sonra karısının babası Kara-Han'ın ülkesine giderken Elmalı dağ adlı bir yere ulaşması vereceğimiz örneklerden birkaçıdır.⁸

Türk halk hikâyelerinde ve masallarında yaygın olarak görülen elma motifi, soyun devamının bir sembolü, ilahi kudreti olan bir meyvedir. Kirdecî Ali'nin Destan-ı Ejderha isimli mesnevisinde

⁷ Güner Umut, “Türk Kültüründe Sarı, Kırmızı ve Yeşil” *Haber Dokuz*, 4 Aralık 2013, <http://www.haberdokuz.com/2013/12/04/turk-kulturunde-sari-kirmizi-ve-yesil>

⁸ Bahaddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.192.

elmadan yaratılma fikri işlenir: “*Bir almadan yarattı Çalap bizi Sana düzi kıldı Hak Çalap cümlemizi*”.

Türk kültür ve inançlarının pek çok yerinde elma motifine rastlanır. Hayatın önemli dönemlerinden olan evlilikte; elma, kimi zaman bolluk ve bereketi temsil ederken kimi zaman da gücü temsil eder. Bunun en güzel örneği olan Erzurum’un ilçesi İspir’de düğün günü damat evine gelen gelinin kafasına “elma vurma” geleneği hâlâ sürdürülmektedir. Damadın elmayı gelinin kafasına vurabilmesi gücünün göstergesi iken vuramaması gelinin karşısında yenik düştüğünün göstergesidir. İspir’de gelinin kafasına elma vuramayan damada gülündüğü gibi, gelinin evde daha baskın olacağına inanılır. Damadın attığı elmayı havada tutan olursa, gösterdiği hünere karşılık damattan istediği parayı koparmaktadır.

Türk kültüründe elmanın diğer bir hikmeti olarak da dil öğrenmede etkili olduğunu söylenir. Sarı Saltuk’un, çeşitli kavimlerin dilini öğrenip ilim sahibi olması, Hz. Hızır’ın sunduğu elmayı yemesi ile gerçekleşir: “*Hızır aytdı: Yâ Şerif, Hakk Ta’alâ sana ilm rûzî kıldı, diyüp heman Şerifün eline bir alma sundu. Çün şerîf anı yidi sıhhat buldı. Kudret-i Hakk ile ol taifenin halin ve dilin bilmege başladı.*”

Âşık Zülâlî, Âşık Er Mustafa, Âşık Kul Sabri ve Âşık Ummanî gibi âşıklar rüyalarında elma yiyerek bade içmişlerdir. Artvin/Şavşatlı Âşık Kara ise elma çekirdeği yiyerek âşıklığa başlar. Bu da elmanın ilahî yönünü bizlere gösterir.

Tunceli çevresinde oturan Guran Türk aşiretleri arasında verilen sözden dönmek için elma üzerine yemin ettiklerini de belirtmeliyiz. Bu yemin tarzı İslâmiyet öncesi Türk kültürüne kadar uzanmaktadır. Elma, Türk kültür coğrafyasına da ad olmuştur. Oğuz Destanı’nda Almalık şehri geçer ki burası bugün Kazakistan’da Almata’nın yakınındaki bir tarihî yerleşim yeri olup tarihî dönemlerde Üçokların yaylaklarından. Türk kültüründe elmanın hikmetlerini sıralayacak olursak, elma; şifa kaynağı, çocuk sahibi olmada, evlilikte dinî törenlerde, ilaç yapmada, kuvvet kazanmada,

dil öğrenmede, gençliğin, güzelliğin sağlığın, inancın vs. sembolü olarak görülmüş ve önemini korumuştur.⁹

Türk Tarihi ve Edebiyatında Kızılma'nın Ele Alınışı

Kızılma hikâyelerini nakleden, yazılı metin olarak bize ulaştıran ilk kaynaklardan biri Sultan Cem'in arzusu üzerine Ebû'l-Hayr-ı Rûmî tarafından derlenerek kaleme alınan Saltukname'dir.¹⁰

Saltukname'de Kızılma

Burada, Seyyid'in Avrupa şehirlerini gezdiği bir esnada Kızılma şöyle anlatılır:

"Şerîf, oradan Asfur'a döndü. Berberiyeye uğradılar. Yedi gün gittiler. Abadanlığa çıktılar. Orası; Üngürus, Alman ve Uyursivür taraftır. Büyük bir şehre rastladılar. Burada büyük bir kilise vardı. Kapısı kapatılmış. Altın bir top kubbesinde dururdu. Kızıl altından idi ve bir elmaya benziyordu. Şerif Saltık: Bu nedir, diye sordu. Onlar: Buna, Kızılma derler, dediler".¹¹

Kızılma Saltuknâme'de rüyalara da konu olmuştur. Eserde Sultan Birinci Murad'ın Hz. Peygamberi rüyada gördüğü ve peygamberin fetihle ilgili ona şöyle müjdelerde bulunduğu anlatılır:

"En son Murad Han Gazi, İznik'de Resul hazretini rüyasında gördü:

Kalkın, Edirne şehrine gidin, ocağımızdır, gazilerin yeridir, Orası; Darü'n-nasr, beytü'l-feth ve arz-ı şerîfidir. Oradan her nereye zafer fetih niyetiyle giderseniz hazır olur. Kuvvetlenirsiniz; batıyı, doğuyu, kuzeyi ve güneyi; bu dört köşe ova ve denizi oradan fethedersiniz. Adalet ile galip olup o yerleri alacaksınız. Oradan yürüyüp Kızılma'yı da sizin nesliniz fethedecek. Âlem size boyun eğecek, dedi".¹²

⁹ Umut, a.g.e.

¹⁰ Beşir Ayvazoğlu, *Tanrı Dağı'ndan Hıra Dağı'na Milliyetçilik ve Muhafazakârlık Üzerine Yazılar*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013, s.136.

¹¹ Necati Demir ve Mehmet D. Erdem, *Ebu'l-Hayr-ı Rûmî Saltuknâme (Saltık Gazi Destanı) Cilt I, II, III*, TİKA-UKİD Yayınları, İstanbul, 2013, s.136.

¹² Demir ve Erdem, a.g.e., s.137.

Evliya Çelebi'de Kızılma

Diğer önemli iki ana kaynak şahıs ise; Evliya Çelebi (Ö. 1684), tarihçi Peçevî İbrahim Efendidir (Ö. 1649). Bu iki müellif aynı zamanda görgü tanığıdır da. Bu müellifler verdikleri bilgiler bakımından birbirini tamamlar mahiyettedirler.

Kızılma'nın en çok karşımıza çıktığı eserlerden birisi Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'dir. Yerasimos'a göre, Kızılma temasını evrenselleştiren de 17. yüzyıl yazarı Evliya Çelebi'dir. Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde, Osmanlı'nın "Kızılma"larını bir bir sayar: Bunlar, Kuzey Kafkasya Kızılma'sı, Budin Kızılma'sı, Belgrad (İstolni) Kızılma'sı, Estergon Kızılma'sı, Viyana (Beç) Kızılma'sı, Roma Kızılma'sı, Köln Kızılma'sı. Hatta gelecekteki bazı Kızılma'ların da işaretini verir: Prag, Paris, Kurtuba, Danimarka, Felemenk, Londra Kızıl Elmaları... Mesela bir yerde Evliya Çelebi, Yunan tarihlerinde Beç [Viyana] Kızılma'sını ve İrimpapa [Papa] Kızılma'sını Osmanlı'nın alacağına dair rivayetler olduğunu da zikreder.¹³

Yani Seyahatnâme'de Kızılma birkaç yeri veya şehri ifade edecek şekilde pek çok defa kullanılmaktadır. Eserde yer alan yaygın kanaate göre burası Roma'yı, Viyana'yı ve Budin'i temsil etmektedir. Hatta bunlardan Budin'de bir Kızılma Camii ve bir de Kızılma sarayının var olduğu Seyahatnâme'de kayıtlıdır. Evliya Çelebi eserinde buradan "Budin Kızılma'sı" şeklinde söz etmektedir. Hatta eserinin bir başka yerinde Budin'den "Taht-ı Kızılma" şeklinde bahseder:

"Hatta peder-i merhum âlem-i sabavetimizde [ben çocukken] buyururlardı kim, 'Süleyman Hân-ı Gâzi ile Kızılma-yı Üstürgon'u feth ettiğimizde Kızılma Câmî'i içinde bir dollâb kapağı dahi bizim acîbemizdendir' deyû bu dolâbın evsâfını nakl ederlerdi. Hamd-ı Hüda kırk iki sonra hakîre ol dollâbı ve bu câmî-i Kızılma'yı görmek müyesser oldu."

¹³ Stefanos Yerasimos, "Ağaçtan Elmaya: Apokaliptik Bir Temanın Soyağacı", *Cogito*, Yapı Kredi Yayınları, Kış 1999, s.17.

Görüldüğü üzere Evliya'nın babası, Estergon fethedildiğinde orada bir Kızılma Camisi yapıldığını ve orada bir dolabı kendinin yaptığını oğluna çocukken söylemiş; Evliya da 40 yıl sonra bu camiyi ve oradaki dolabı görmüştür. Buradan da anlaşıldığına göre, Evliya Çelebi, Budin'de bir Kızılma Sarayı, Estergon'da da bir Kızılma Camisi bulunduğunu belirtmektedir. Kanûnî Sultan Süleyman döneminde Habsburglar ile yapılan savaşlarda Beç (Viyana) Kızılma'sı ortaya çıkar. Kanûnî'nin bir gün yeniçeri kışlasını dolaştıktan sonra, "Kızılmada buluşuruz" diyerek askerinin arasından ayrılması çeşitli kaynaklarda zikredilmektedir.¹⁴

Yine Girit adasının fethi münasebetiyle adada bulunan düşman askerlerinin kaleye "Kızılma Papazı bayrağı" diktiğini söyleyen Çelebi'de kavram bu sefer de Roma veya Vatikan olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü hemen bu bilginin yukarısında Evliya Çelebi, kâfirlere Rim Papa'dan on gemilik bir yardım geldiğini ifade etmektedir.

Peçevî Tarihinde Kızılma

Peçevî İbrahim Efendi, yeniçeriler arasındaki inanışa yakın olarak Kızılma'yla ilgili olarak "*Ehl-i İslâm Kızılma'ya değin fethetseler gerektir deyülisân-ı halkta şâyi'dir, lâkin bu kelâmın me'hazı ve sebebi mâlûm değildir.*" demiştir. Günümüz Türkçesiyle söylenirse Peçevî, "İslâmlar Kızılma'ya kadar fethetseler gerektir" diye halk arasında yaşayan bir inanıştan söz ederken bu inanışın kaynağının bilinmediğini de sözlerine ekler. Peçevî, sözlerinin devamında Macarlardan ve onların taht şehrinden de bahseder. Bu vesileyle kaynakta "Kızıl Kaponu dedikleri Kızılma'dır. Sınır taşı gibi bir işaret olmak üzere konmuştur denilmektedir. Metinde Kaponu, Köln şehri olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla Kızılma'nın Köln için de kullanıldığını söylemek mümkündür.¹⁵

¹⁴ Yerasimos, a.g.e., s.17.

¹⁵ Yasin Şen, "Klasik Türk Şiirinde Kızılma", *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2017.

Yine Peçevî, Türklerin “Padişahımız gelecek, Hıristiyan dünyasını ve Kızıl-elmayı alacaktır. Eğer kâfirler yedi sene ilerleyemezse onlar üzerinde hâkimiyetini kuracaktır.” sözlerini söylediklerini bir Macar’dan (XVI. asır) dinlediğini yazar. Ayrıca, Bedayü’l-Vekayi adlı tarih kaynağında, “İnşallah Kızılma dedikleri şehir-i maruf [Beç=Viyana] ümmet-i Muhammed’e müyesser olup Çasar adı âlemden silinir.” diye yazılı olduğunu da belirtir.¹⁶

Bu dönemin yazılı metinlerine, seyahatname, tarih ve benzeri kaynaklarına göz atıldığında nereden aldıklarını açıkça belirtmeden sık sık Kızılma ifadesinin kullanılmış olduğu görülür. Esas dikkati çeken husus ise, Kızılma sanki bir sepet içinde gökyüzünden ilahî bir el tarafından başta İstanbul olmak üzere batının en önemli merkezlerine isabet edecek şekilde savrulmuş olmasıdır. Gerçekten de yazılı kaynaklarda yer alan ve Kızılma’nın geçtiği coğrafya ve kentler şöyledir: İstanbul (Bizans) Kızılma’sı, Roma Kızılma’sı (Rim Papa Kızılma’sı), Viyana Kızılma’sı, Engürüs (Budun) Kızılma’sı, Orta Macar Estergon Kalesi Kızılma’sı, Engürüs (Üstoynj Belgrat) Kızılma’sı, Almanya’da Büyük Kalona (Köln) Kızılma’sı söz konusudur.

Bugüne kadar Kızılma sırrını kavramaya çalışan pek çok büyük yazar, düşünür ve tarihçi olmuştur. Yukarıda onlardan bahsettik. Bunların en önemlilerinden biri de son dönemde Osman Turan hoca olmuştur.

Osman Turan’ın “Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi”nde Kızılma
Osman Turan’ın Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi adlı kitabında Kızılma önemli bir yer tutar. O, “Kızılma Efsanesi” ile başlar Kızılma kavramının ne olduğuna dair izaha. Bu bir Bizans efsanesidir, efsaneye göre:

“Ayasofya’nın önünde dikili bir sütun üzerinde, at üstünde bulunan Justinianus [(Doğu) Roma İmparatoru Jüstinyen]

¹⁶ Turan Osman, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, Nakışlar Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1978, s.355-365.

heykelinin elinde kızıl bir küre olup, Türk Kızılalma'sı ve cihan hâkimiyetinin hedefi idi. 13. asır İslâm coğrafyacılarına göre bu heykelin sağ eli havada olup halkı İstanbul'a davet eden bir mânâya delâlet eder. Sol elinde de madenî bir küre bulunmakta ve bu da düşmanın şehri istilâsına engel bir tılsım telâkki olunmakta idi. Hıristiyan kaynaklarına göre at üzerinde canlı gibi duran Justinianus'un heykelinin elinde altından büyük bir elma olup sağ eliyle de Kudüs'ü ve İslâmları göstermektedir. Bu küre imparatorun dünyayı elinde tuttuğuna delâlet ediyor ve "cihan hâkimiyeti" tılsımının yazılarını taşıyordu. Hıristiyan seyyahlarına göre bu altın kızıl küre, Bizans İmparatorluğu'na uğur getiriyordu."¹⁷

Nitekim 14. asırda heykelin ve kürenin (Kızılalmanın) düşmesi birçok ülkelerin kaybına, yâni Türkler tarafından fethine ve imparatorluğun sükûtuna bir işaret sayılmıştı. İşte Bizans'ın devamı için uğurlu bir tılsım sayılan bu küre Türklerin Kızıl-elması olup ona sahip olmak veya İstanbul'u almak emeli Türk cihan hâkimiyeti mefkûresinin bir sembolü olmuştu.

1317'de, kürenin üzerindeki haç bir fırtınada düştüğü zaman halk büyük bir korkuya kapılmış; daha sonra elma biçimindeki top da düşüp parçalanınca bundan yakında devletin parçalanıp yıkılacağı mânâsı çıkarılmıştır. Diğer bir rivayete göre de heykelin elindeki top, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u kuşatmasından kısa bir süre önce düşmüş; İmparator Konstantin iki defa onu tekrar yerine koymayı denemişse de başaramamıştır.

Bazı Hıristiyan seyyahlara göre cihan hâkimiyetinin tılsımını taşıdığına inanılan altın küre Bizans İmparatorluğu'nun uğuru sayılıyordu. XV. yüzyılda heykelin yıkılması ve kürenin yere düşmesi birçok ülkenin elden çıkacağına, bu ülkelerin Türkler tarafından fethine ve imparatorluğun çöküşüne işaret sayılmıştı. Gerçekte ise bu elma (Reichapfel) İstanbul'un Türkler tarafından fethinden çok önce kaybolmuştu. Seyyah Clavijo, 1403'te bunun

¹⁷ Turan, a.g.m, s.355-365.

hâlâ yerinde olduğunu söylerken Bavyeralı Knappe Schiltberger 1427’de artık onu orada görememiştir.¹⁸

Evliya Çelebi ise “Hz. Muhammed’in doğumu sırasında Nemrud’un âteşkedesinin söndüğünü ve Tâk-ı Kisrâ ile birlikte Ayasofya ve Kızılma’yı Rûm Kubbesi’nin de çöktüğünü” yazmaktadır. Osmanlı Padişahları, tarihî cihan hâkimiyeti mefkûresine, eskiden daha kuvvetli bağlanırken, İstanbul’u bu hâkimiyetin ilk merhalesi ve merkezi sayıyorlardı. Türk siyaset ve fikir adamları arasında gelişen bu millî ve İslâmî mefkûrenin halk kitlelerine ve askerlere Kızılma adı ve efsanesiyle yayılması çok dikkate değer olup, İstanbul’u sembolleştiriyor ve Türkler için ona sahip olma emelini teşkil ediyordu. Yani Kızılma İstanbul’dur.” diyordu.¹⁹ Kızılma efsanesi, İstanbul’un fethinden sonra yeniçeriler arasında iyice yaygınlaşmıştır. Osmanlı’nın Avrupa’da fethetmeyi istediği önemli şehirler “Kızılma” olarak anılmıştır.

Yeniçeriler ve Kızılma

İstanbul’un fethinden sonra Türk milletinin hedef ve ideali Roma’ya yönelince burası bir Kızılma olmuştur. Fâtih Sultan Mehmed’in veziri Gedik Ahmed Paşa’nın Otranto seferi, Kanûnî Sultan Süleyman’ın Korfu ve Pulya seferleri, Barbaros Hayreddin Paşa’nın Reggio seferi, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa’nın Viyana Kuşatması hep Kızılma idealiyle açıklanmaya çalışılmıştır.²⁰

Hünkâr Hacı Bektaş Veli manevî rehber kabul edildiği için “Hacı Bektaş Ocağı” da denilen Yeniçeri Ocağı’ndaki “bozulma”nın sebeplerinin tartışıldığı Osmanlı ıslahatnâmelerinden biri olan ve 17. yüzyılın ilk yarısında yazılan Kitâb-ı Müstetâb’da şöyle bir beyit vardır:

*Kızılma kapusun fethi derken nacağı
Revâ mıdır bozula Hacı Bektaş Ocağı*

¹⁸ Gökyay, a.g.m., s.560.

¹⁹ Turan, a.g.e., s.355-365.

²⁰ Gökyay, a.g.m., s.560.

Bütün bunlardan Kızılma efsanesinin Osmanlılarda ve özellikle askerler arasında ne derecede yaygın olduğu, Bizans ve Avrupa'da da Türk ve İslâm korkusunun bu motifle ilgili olarak da karşımıza çıktığını açık bir şekilde görmekteyiz. Yeniçeriler arasında yetişen âşıkların şiirlerinde de Kızılma'nın sık sık kullanıldığını görüyoruz. Bunlardan biri olan Âşık Mustafa'nın birkaç dörtlüğünde Kızılma ele alınır. Onlardan birinde şair, "Dövüşe dövüşe Kızılma'yı / İnşallah hünkârım alsa gerekdür" ve "Donanma ederiz Kızılma'da / Mesken tutup İslâm kalsa gerekdür" diyerek ifadeyi büyük bir güven duygusu ile birleştirmekte ve işlemektedir. Bu mısralardan anlaşıldığına göre Kızılma, Yeniçeriler arasında çokça sevilmiş bir tabirdir. Bazı tarih kitaplarında yeniçeriler ve padişah arasındaki diyalogda Kızılma'nın önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Yeniçerilerce söylenen "Testiye kurşun atar, keçeye kılıç salar, Kızılma'ya dek gideriz" şeklindeki ifade onlar arasında kavramın köklü geçmişine ve değerine işaret eder.²¹

Kızılma'nın ya da altın kürenin kaybı/ele geçirilmesi Müslüman Türkler için bir hedefe ulaşılması, Hıristiyanlar için ise Türk hâkimiyeti altına girilmesi anlamına gelmekteydi. Kızılma sürekli ulaşılmaya çalışılan bir ülkü. Bir hedef ele geçirildiğinde ise oranın imar ve inşası, orada düzen ve adaletin tesisi demektir. Nitekim Üstürğon Kızılması'ndan bahsederken orada bir Kızılma Camisi inşa edilmiş olduğunu Evliya'nın anlatımından çıkarıyoruz. İstanbul'u fetheden Fatih, şehrin imar ve inşasını "cihad-ı ekber" yani "en büyük cihat" olarak tanımlamış ve vakfiyesinde bunu şöyle ifade etmiştir:

*"Hüner bir şehri bünyad etmektir,
Reâyâ kalbin âbâd etmektir".*

Yani, asıl marifet şehirleri imar ve inşa edip halkın gönlünü kazanmaktır. İşte Osmanlı'nın Selçuklu'dan tevarüs ettiği "cihan hâkimiyeti" anlayışı budur.

²¹ Nevzat Kösoğlu, *Türk Milliyetçiliği ve Osmanlı*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2013, s.170.

Doğu Anadolu ile Azerbaycanlı Türkler arasındaki yaygın inanışlara göre, Dağıstan kuzeyindeki eski Hazar Türkleri başkentinde miladî 920 yılında, İbn Fadlan'ın da görüp anlattığı kağanın ipek atağının tepesindeki "altın top"un bulunduğu yer, Kafkasların güneyinde ve Ön-Asya'daki Türkler'in fetih ülküsü olarak "Kızıl-alma" (Altın-Elma/Top) adıyla sembolleştirilmiştir. Oğuzların "fetih ülküsü sembolü" olan Kızılelma aynı zamanda yaşayan düşmanın "başkentini alma" ülküsü olarak da nitelenebilir.²²

Kosova Meydan Savaşı'nın kazanılıp Sırbistan'ın Osmanlı topraklarına katılmasında önemli rol oynayan ve babasının yerine tahta geçen Yıldırım Bayezid, cülûs tebriki için Edirne Sarayı'na gelen Venedik, Ceneviz ve diğer İtalyan devletlerinin barış ve ticaret anlaşmalarını yenilemek isteyen elçilerine, Osmanlı sınırları içinde ticaretin tabî bir hâl olduğunu söyledikten sonra anlaşma yapılmasını reddetmiş ve "*Roma'ya kadar gidip Saint Pierre Kilisesi'nin mihrabında atıma yem vereceğim*" sözleriyle Roma Kızılelmasının henüz Doğu Kızılelması (İstanbul) fethedilmeden önce Türk ülkesinin haritasına girmiş olduğunu resmen ilân etmiştir.

1521'de Belgrad'ın alınması, 1526 yılındaki Mohaç Savaşı ve 1529'daki I. Viyana Kuşatması'na dair Osmanlı eserlerinde hep Kanuni Sultan Süleyman'ın "Kızılelma'yı eline aldığından" bahsedilmiştir. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Kühnü'l-Ahbar adlı eserinin bir yerinde Kızıl Elma Portekiz ile ilişkilendirilmiş; bir başka yerinde ise "Frenklerin ülkesinin en ücra köşesinde büyük bir kilise" ile ilişkilendirilmiştir.

İsmail Hami Danişmend, "Eski Türkler Osmanlı imparatorluğunu üç kıtanın birleştiği yerde kurmadan, önce millî vicdanlarında kurmuşlar ve bütün askerî hamlelerinde işte o büyük ülkünün, gidildikçe uzaklaşan hududuna doğru atılmışlardır. Ana vatana her

²²Banu Çiçek Kırzioğlu, "Kızılelma'nın Türklük İçin Anlamı Ve Cengiz Aytmatov'un Kızıl Elma Hikâyesi", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7, 1997, s.90.

taraftan genişleyen manevî bir harita çizilmiş gibidir. Gönüllerde yer alan bu haritanın türlü istikametlerdeki büyük merkezlerine hep Kızılma-Kızılma adı verilmiştir. Türkün yüreğindeki coğrafyanın merkezlerine Kızılma denir” diyerek hükmünü vermiştir.

Kızılma üzerine ilk araştırma yazısı Şeref Uluğ tarafından Büyük Doğu dergisinde yazılmıştır. Kızılma'nın yerini haritalarda arayanlardan ziyade onu Ziya Gökalp'ın görüşüyle, “Türkün erişilmek ve gerçekleştirilmek istenen bir ülküsü” olarak açıklayanlar ön sırada gelmektedir. Konuya, Dr. Mustafa Hakkı Akansel, daha farklı bir yorum getirmiş, “Bence Kızılma, bir yerde değildir; burada, bizim içimizdedir; onun öteki ismi millî asabiyet, millî ahlâktır.” demiştir. İbrahim Kafesoğlu ise “*Bizim ordularımız, tarih boyunca biri millî, diğeri insanî olmak üzere, çift vazife ifasına çalışmıştır. Türk ordusunu diğerk ordular arasında çok yükselten insanî vazife, büyük milletimiz tarafından Kızılma tefsiriyle ifadelendirilmiştir.*” sözleriyle Kızılma'yı Türk ordusunun manevî hedefi olarak görmüştür.

Osmanlı Padişahlarında Nizâm-ı Âlem Remzi Olarak Kızılma

Kızılma Osmanlı padişahlarınca da hükümdarlık alâmeti sayılmıştır. Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan Osmanlı padişahları albümünde Çelebi Sultan Mehmed'den III. Murad'a kadar sekiz padişahın elinde birer elma resmedilmiştir.²³ Fâtih Sultan Mehmed, II. Bayezid ve II. Selim bu elmaları sol ellerinde, diğerkleri sağ ellerinde tutmakta, Yavuz Sultan Selim'in ise iki elinde iki elma bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli kaynaklarda, Fatih Sultan Mehmed devrinden başlayarak III. Selim dönemine kadar Türk askerlerinin dillerinden düşürmediği, “*Padişahım, biz senin uğrunda ta Kafdağı'nın ötesine, Kızılma'ya dek varırız*” sözleri, Osmanlıların ebedî saltanatının bütünlüğü anlamında kullanılmıştır.

Türkler Kızılma'ya varamamış, yani Türk töresinin yürürlükte olacağı bir dünya hâkimiyeti kuramamış olsalar da, ulaşabildikleri

²³ Gökyay, a.g.m. s.560.

her yerde, Çin'de, Hînd'de, İran'da, Rusya'da, Balkanlar'da, Orta Avrupa ve Afrika'da ıstırap çeken, tahkir edilen, ezilen milyonlarca insanı korumuş, oralarda hak ve adaletin temelini atmışlardır. Türk tarihinde sömürme, soygun, yağma, katliam vak'ası görülmemesine mukabil, insanı lâıyk olduğu mevkie yükseltmek için ibzal edilen gayret ve hatta dökülen kana dair hayli misâl bulunabilir. Bundan dolaydır ki Türkler yöneldikleri hemen her ülkede köle hayatı yaşatılan mazlumlar tarafından kurtarıcı olarak karşılanmışlardır.²⁴

Kızılma'yı Konu Edinen Modern Dönem Yazarları

Toplum hafızasında hayal meyal bir kavram olarak 19. yüzyıl sonlarında son büyük Türk Devleti olan Osmanlı çökerken, şairler, düşünürler ve yazarlar birdenbire bu yarı hayâl yarı-gerçek kavramdan yeniden söz etmeye başladılar. Bunlardan ilki de Ziya Gökalp'tır.²⁵

Ziya Gökalp'in Mefkûresi: Kızılma

Ziya Gökalp, zamanın önemli Türklük merkezlerinden olan Diyarbakır'da Osmanlı Türk Devleti'nin, yani yedi asırlık koca bir çınarın devrilişini ruhunda hissederek yaşamış, bu çöküşteki trajediyi hazmedememiştir.

Yüzlerce yıllık koca Osmanlı'nın çöküşü yaşanırken Türklük ve İslâmiyet'in geleceği düşüncesi, onun zihninde bin bir endişe oluşturmuştur. Meşhur Kızılma manzumesi işte bu düşüncelerle yazılır. Ziya Gökalp, başlangıç dizelerinde Kızılma'yı şöyle tanımlar:

*“Oğlum, Türk fatihleri
İsterdi istilâ etmek her yeri;
Fethe lâkin bir tek hedef tanırdı,
Orayı kendine İrem sanırdı,
Bu mev'ûd ülkeye, bu tatlı yurda
Vâsıl olmak için hep bu uğurda*

²⁴ İbrahim Kafesoğlu, “*Türk Ordusu*”, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Cilt 4 (Milliyetçilik Sayısı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s.1019.

²⁵ Fatih Özdemir, “Kızıl Elma'yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim”, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, Sayı 3, 2008, s.504-507.

*Yüzlerce defalar Türklük kaydadı;
Hind'i, Çin'i, Mısır'ı, Rum'u kapladı.
Bütün paytahtlara, en son çitlere
Gitti; fakat asla bu meçhul yere
Yaklaşmadı; çünkü o mev'ûd ülke
Değildi hariçte bir mevcut ülke.
Kızılma yok mu? Şüphesiz vardır;
Fakat onun semti başka diyardır...".
Zemini mefkûre, seması hayal...
Bir gün gerçek fakat şimdilik masal...
Türk medeniyeti taklitsiz, sâfi
Doğmadıkça bu yurt kalacak hafı..."*

Bu mısralardan hareketle söyleyebiliriz ki Gökalp'in Kızılması, yeryüzünde bulunmayan bir hayalî ülkedir. Bir ufuk gibi, kendisine yaklaştıkça sizden uzaklaşır.²⁶

Ziya Gökalp'in Kızılma adlı manzum hikâyesi 1913 yılında Türk Yurdu dergisinde yayınlanmıştır. Ziya Gökalp eserini eski mesneviler şeklinde kaleme almıştır. Bu manzum hikâyenin konusu kısaca şöyledir:²⁷ Ay Hanım Bakülü zengin bir ailenin kızıdır. Paris'te eğitim gören Ay Hanımın tek bir ideali vardır ve eğitimini de bu yüzden sürdürür. İyi bir eğitim alarak Turan'da okullar açmak niyetindedir. Eğitimini bitirir ve Bakü'ye döner. Bakü'de, Paris'te öğrendiği modern bilgilerin yanında Doğu'yu da tanımak ister. Ülkesinin en büyük âlimi Sadettin Molla'dan ders almaya baslar. Burada İstanbullu ressam Turgut'a âşık olur. Turgut "Bu yol Kızılma'ya gider." diye bir tabela görmüştür ve Sadettin Molla'dan Kızılma hakkında bilgi almak istemektedir. Sadettin Molla bu iki gence Kızılma'nın nasıl bir yer olduğunu anlatır. Kızılma'nın Türklerin tarih boyunca ulaşmak istedikleri yer, ideal olduğunu söyler. Dinlediklerinin etkisi altında kalan Ay Hanım, idealist biri olduğu için askını ikinci plana atar ve bu ideali gerçekleştirmenin yollarını arar. Bu idealin gerçekleşmesinin tek şartı ona inanan ve

²⁶ Ziya Gökalp, *Kızılma*, (haz. Hikmet Tanyu), Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1976, s.9-30.

²⁷ Gökalp, a.g.e., s.9-30.

uygulayan bir gençlik yetiştirmektir. Ay Hanım, bu düşünceyle hürriyet olmadığı için Bakü, Kazan veya İstanbul'da kurulamayacak olan okulunu Lozan yakınlarında açar. Burası bir "Türk Beldesi"dir ve adını da Kızılelma koyar. Kızılelma bir ilim şehridir ve bu girişimi duyan Türk gençleri buraya akın eder. Burada aldıkları fen, ziraat, ticaret ve sanat eğitimiyle bu gençler Türk dünyasını canlandırır. Bir bakıma onlar Türklük dünyasını yeniden yaratacak "yeni Âdem ve yeni Havvalar" olacaklardır. Ay Hanım, Turgut'u unutmak için buranın işlerine yoğunlaşır. Turgut ise hâlâ Kızılelma'yı aramaktadır. Bir gün Lozan'da kurulan Kızılelma'nın ilânını görür, buraya gelir ve resim hocası olmak için başvurur. Ay Hanım Turgut'a görünmez çünkü aşkının tekrar alevlenmesinden korkmaktadır. Turgut'la, Ay Hanımın yardımcısı Tomris Hanım ilgilenir. Turgut, Tomris'i daha önceden hayal meyal gördüğü Ay Hanım sanarak âşık olur. Ancak Tomris Ertuğrul adlı bir gence âşıktır. Onların evleneceklerini duyan Turgut, intihara karar verir. Son anda Ay Hanım ortaya çıkarak durumu anlatır. Sevgilisini ölümden kurtarır ve evlenirler.

Ay Hanım, sosyal yönü, kültürlü olması, kendini adadığı bir idealinin bulunması ve sevdiğini koruyan ve kurtaran yönleriyle ideal bir kadın tipidir. Turgut ise şairliğinden gelme bir özellik olarak romantik bir kişilik sergiler. Sadettin Molla da idealist, bilgili, veli bir kişilik olarak çizilmiştir.

Mehmet Kaplan, Sadettin Molla için su tespitleri yapar: "Sadettin Molla, cezbesi ile Türk-İslâm tarihinde çok önemli bir yer tutan velilere yaklaşır. Fakat o kendisini sadece Allah'a adayan eski tip veli değil, Gökalp gibi toplumun kaderiyle çok yakından ilgili bir fikir adamıdır. Gökalp'in deyimiyle o, bir "içtimaî mutasavvıf" yani sosyal mistiktir.

O zamanlar Ziya Gökalp'in Kızılelma şiiri bir ülkü, Türk milletinin gelecekte erişip gerçekleştireceği bir ideal ilkesi olarak değerlendirilmiş, böylece şair Ziya Gökalp, I. Dünya Savaşı'nın arifesinde hemen hemen unutulmuş olan bu "Kızılelma sembolü"ne

yüklediği mânâyla âdetâ Turan ideolojisinin bir tefsirini yapmıştır. Gökâlþ;

*“Ne tarihî vahdet, ne kavmî safvet
Kızılma iþte buna iþaret.”*

diyerek bütün yazılarında geliþtirdiði ana fikri ortaya koyar. Kısacası Gökâlþ, Kızılma kavramına Türklerin yüzyıllarca sarsılmaz güç olarak kullandıkları ölkü değerlerini yüklemiştir. Bu Kızılma manzumesi, bütün Türk dünyası tarafından heyecanla karþılanmış, toplumun tarihî genlerinde saklı bir şeyleri harekete geçirmiş, ya da toplumun unuttuğu sanılan bir sırrın varlığını hissettirmiştir. Bu durum sadece Türk dünyasının değil bazı Macar Turancılarının ve birtakım Alman müsteşriklerinin de ciddi olarak ilgisini çekmiş, Kızılma kavramı, bazı batılı ideologları da büyülemiştir.²⁸ Batı'nın ideal ilkelerinden birinin hayalini belirten bir faraziye veya önemli bir tarihî problemin çözümünün eksik parçası olarak görmüşlerdi. Alman düşünür August Fischer ise Kızılma'yı “mutlak dünya hâkimiyetinin sembolü” olarak nitelendirmiştir.²⁹

Ömer Seyfettin: Kızılma Neresi?

Ömer Seyfettin'in “Kızıl Elma Neresi?”³⁰ adlı hikâyesi, Türk ordusunun kendi içinden, örfünden çıkardığı millî bir ideali gerçekleştirme kararlılığını ve ona sahip çıkma duygusunu anlatmaktadır. Bu hikâyede üzerinde durulması gereken en önemli nokta, Kızılma idealinin yönetici sınıftan ziyade halk arasında yaygın olduğu, dahası kaynağının halkın kendisi, örfü olduğu üzerine vurgu yapılmasıdır.

Adı geçen hikâyede, Kızılma motifinin Türk ordusu içinde kazandığı anlam işlenmiştir. Kızılma ne Viyana, ne Roma, ne Hind ne de Çin'dir. O, ordunun yöneldiği, padişahın alınmasını istediği herhangi bir yerdir. Ömer Seyfettin, kendine has sadelik ve

²⁸ Necati Gültepe, *Kızılma: Turan Dünyasının Onbin Yıllık Sırrı*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2016, s.15.

²⁹ Gültepe, a.g.e., s.16.

³⁰ Özdemir, a.g.e., s.504-507.

samimiyetle Kızılelma'nın ne olduğunu tartışıp çözmeye çalışanların önde gelenlerindedir. Ömer Seyfettin'in hikâyesinin konuyu ilgilendiren asıl can alıcı kısmı şöyledir:

[...İskender Paşa üçüncüyü huzura soktu. Bu, geniş omuzlarına baratasının (başlığının) uçları düşen genç bir bostancıydı.

—!...

— Kızılelma neresi?

— Atınızın gittiği yer... Padişahım!

— Orası neresi?

— Neresi olduğunu ancak padişahım bilir...

Evet... Orası ne Hint, ne Sint, ne Çin, ne Maçin, ne Viyana ne de Roma'ydı. Padişah huzurundakilere;

— *Gördünüz ya, dedi, üçünün de cevabında bir fark yok. Hakikat bir "Kızılelma" benim gitmek istediğim yer, işte...Hakkın beni göndereceği yer...*

Padişah birdenbire, Hakkın kendini göndereceği yeri düşündü. Nihayet bulunmaz hak yolunun hakikat yolunun gittiği "Kızılelma" denen bu cennet kapısında Viyana, Roma, Hint, Sint, Çin, Maçin birtakım fani harabelerden başka bir şey miydi?]

Ömer Seyfettin Kızılelma'yı çok farklı bir açıdan değerlendiriyor. Bu dünyadaki maddî unsurların dışında daha değerli, daha önemli daha farklı bir makam ya da yer veya ilahî bir değer olarak bakıyor. Kızılelma, Türk askerinin devletine ve padişahına bağlılığının sembolüdür. Kızılelma, Tanrı'nın ve onun gölgesi olan padişahın Türkleri götürmek istediği, götüreceği yerdir. Böylece zafere bir kader duygusu da katılmış olur. Ömer Seyfettin bu hikâyesinde Kızılelma'yı ordunun manevî gücünü artıran, seferler sırasında askerlerin motivasyonunu sağlayan bir kavram olarak ele almıştır.³¹

Ragıp Şevki Yeşim'in Kızılelma'sı

1971 yılında yayınlanan Kızıl Elma³² adlı tarihî roman, Fatih Sultan Mehmet'in Roma'yı fethetme düşüncesi ve bu yoldaki girişimleri

³¹ Özdemir, a.g.e., s.504-507.

³² Ragıp Şevki Yeşim, *Kızılelma*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1971, s.20.

etrafında gelişen olayları anlatmaktadır. Romanda Kızılma, Roma şehri olarak gösterilmiştir ve bu yönüyle somut bir idealdir. "Büyük İdeal" başlığını taşıyan bölümde Fatih, Ömer'i Roma hakkında bilgi toplamakla görevlendirirken amacını da açıklar.³³

Fatih'in Otranto'yu almakla, büyük fethin sadece ilk adımını attığını bilmektedirler. Romanın ilk bölümünde, Fatih kılık değiştirerek bir meyhaneye gider ve Levent Ömer'in gerçekten söylendiği gibi pek cevval bir asker ve İtalya topraklarında kendisi için casusluk yapabilecek nitelikte biri olduğunu anlar. Levent Ömer'e "Kızılma" hakkında neler bildiğini sorar. Levent Ömer cevap verir: "Derler ki... Kâfir diyarında Papa'nın oturduğu Roma şehrinde bir kilise varmış. Galiba Sen Piyer denilen bir kilise imiş. Bu kilise, sabahları güneş doğarken, akşamları güneş batarken kubbesi ile kızarırmış ki yuvarlaklığı ile Kızılma'ya benzermiş." Fatih Levent Ömer'i cevaplar: "Hah, söylediğin gibi... İşte ondan ötürü Papa kâfirinin ülkesine bizler Kızılma adını verdik. Gayri bütün düşüncemiz budur. Çünkü oralar Bizans'tan mirastır. Çünkü Roma İmparatorluğu'nun yarısını aldık, yarısını daha almamız gerekiyor." Levent Ömer, aldığı talimatlarla yola çıkar. Uzun bir yolculuktan sonra Roma'ya ulaşan Levent Ömer ve bir başka Türk casusu olan Marisa "Kızılma"nın kalbinde yaşamaya başlarlar. Türk ordusu şehre girdiği zaman ordunun işini kolaylaştıracak kimi krokiler hazırlarlar. Ancak belli bir zaman sonra, Saint Pierre Kilisesi'nin çanları olağan dışı bir heyecanla çalmaya başlar. Fatih'in öldüğü sevinç içinde halka duyurulur. Roma'da büyük bir sevinç dalgası başlar. Bu ölümle birlikte, öncelikle İtalya içlerine yayılan ve kâfirler arasında bir korku yaymayı planlayan Türk birlikleri Otranto'ya çekilirler. Ardından bütün Türkler İstanbul'a doğru yola çıkarlar.

Eserde, Roma, Saint Pierre Kilisesi, İtalyan toprakları yeri geldikçe Levent Ömer'in gözüyle okuyucuya anlatılmaktadır. Şimdi

³³ Özdemir, a.g.e., s.504-507.

okuyacağınız satırlar, Ömer ve Marisa'nın Roma'yı gördükleri âni canlandırmaktadır:

“Önlerinde birdenbire koca bir şehir çıkıvermişti. Önünde Romalılardan kalma harabeler, bu harabelerin arkasında büyük taş binaları, büyük kiliseleri, kuleleri, yer yer sur parçaları, mermer sütunları ile koca Roma... Yeni doğan kızıl bir güneş bu şehrin üzerine yayılıyordu. Ama ilk anda levent Ömer'in gözünü alan, bu güneş ışığı ile kıpkızıl bir yuvarlak oldu. Sen Piyer Kilisesi'nin kubbesindeki yuvarlaklık... Yıllardan beri duyageldiği, doğuda bütün savaşçıların dillerinden eksik olmayan, Padişahın sık sık tekrarladığı şey, kızıl güneş ışıkları ile bir elmayı andıran kubbenin görünüşü onu heyecanlandırdı.”

Ragıp Şevki Yeşim'in eserlerinin popüler tarihî roman başlığı altında düşünülüp değerlendirilmesi gerekir. “Roma Kızılelması”nın ayrıntılı bir şekilde anlatılması ve geleneksel dönemdeki “kızılelma” algısının popüler edebiyata yansıtılması bakımından, Ragıp Şevki'nin adı geçen romanı, “Kızılelma” edebiyatımıza büyük bir katkı olarak görülmelidir.³⁴

Türk Şiirinde Kızılelma

Kızılelma, klasik Türk şiirine çeşitli şekillerde konu olmuştur. Burada dikkat çeken ilk husus kavramın beyitlerde uzak ve belirsiz bir yere işaret ettiğidir. Belki de ilk zamanlarda belli başlı şehirlere karşılık olarak kullanılırken Kızılelma, zamanla belirsiz ve uzak bir hedefi ifade eder olmuştur. Fakat şu da var ki, Kızılelma eski şiirin mazmunlar ve edebî sanatlarla örülü dünyasında farklı yorumlara müsait olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁵

Kızılelma, Osmanlı şiirinde en çok fetihler ve savaşlarla ilgili beyitlerde, kaside ve gazel nazım şekilleri içinde karşımıza çıkar. Şairler bu beyitlerde bazı fetihleri Kızılelma'nın elde edildiği şeklinde yorumlamışlardır. Baki'den bir örnek şöyledir:

³⁴ Abdullah Harmancı, *Yeni Türk Edebiyatında Kızılelma*, www.arastirmax.com/tr/bilimsel-yayin/turkish-studies/5/3/1470-1491-yeni-turk-edebiyatinda-kizilelma

³⁵ Yasin Şen, “Klasik Türk Şiirinde Kızılelma”, *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2017, s.198-217.

*Elinden ol kadar düşmen yimişdür bozdoğanı kim
Kızılma'dan eyvâ kopdınâ-gehiş idüp anı*

16. yüzyıl şairlerinden Filibeli Vecdî'ye ait beyitte de benzer bir kullanım söz konusudur:

*Dikildi rāyet-i İslām sīb-i Müslimî bitdi
Salup ayvayı ehl-i nāra gitdün Kızılma'ya*

Kızılma'nın Yeniçeri ocağı için sahip olduğu mânâ, bazı asker kökenli Divan şairlerinin eserlerinde işlenmiştir. Meselâ Taşlıcalı Yahya Bey'in aşağıdaki beyitlerinde Kızılma tarihî bağlamıyla kullanılır. Buradaki ilk beyit, Almanya ve Viyana seferleri üzerine Kanunî Sultan Süleyman'a sunulan bir kasidede geçmektedir. Bu mısralarda Kızılma, "fethedilmeyi bekleyen ve düşman elinde bulunan ülkeleri" ifade etmektedir:

*Kıralun āli tuyuldu elem bahrine gark itdi
Kızılma diyârı ile iklim-i Alamānı*

Buna göre padişah savaşta kralı mağlup etmiş ve Kızılma diyarıyla Alman iklimini elem denizine gark etmiştir. Elde edilen zaferin Kızılma'da meydana gelen etkisini beytine taşıyan ve kendisi de bir asker olan Taşlıcalı Bey, burada bir bakıma askerlerin arasındaki genel inancı ve eğilimi yansıtmaktadır:

*Elindedür Kızılma'yı kılsa zîr ü zeber
Nite ki mülk-i Ferenduş ile Alamānı*

Burada, padişahların ellerindeki elmalarla resmedildikleri minyatürlerin bulunduğu Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan, Sultan III. Murat döneminde hazırlanan ve "I. Ahmed Albümü" adıyla bilinen albümü hatırlamamız mümkündür. Zira padişahlar ellerindeki bu elma ile elde ettikleri zaferleri ve hâkimiyetlerini remzetmişlerdir.³⁶

Kızılma kahramanlık, sefer, savaş, fetih gibi konular etrafında beyitlerde öne çıksa da tarih içinde belli başlı şehirlerin ismi olarak da zikredilir. Bunlardan birisi Budin Kalesi'nde yer alan Kızılma

³⁶ Şen, a.g.m., s.205.

sarayı ve camiyle ilgilidir. Evliya Çelebi'nin "Budin'in Kızılelma Sarayı diye meşhur olan binanın divanhanesinde, celî hat ile yazılmış olduğunu" söylediği Hayretî'ye ait aşağıdaki dörtlük, yukarıda söz konusu ettiğimiz ayva ile Kızılelma arasındaki ilgiye bir örnek teşkil eder:

*Şâhım, kıral bagrıntîr-i gama deldirdin
Ol kâfir-i bed-hûya kendi özin bildirdin
Çıktı bir sâhib-kemâl didi ana târîh
Şâhım Kızılelma'yı ayvâ ile doldurdun*

Kızılelma ile ilgili beyitlerden anlaşılacağı gibi kâfir, feth, a'dâ, zafer, Frenk, Frengistan gibi kelimeler Kızılelma ile tenasüp oluşturacak şekilde kullanılır.³⁷

Yahya Kemal'in tarihimize yönemiş şiiirlerinden biri de "Gedik Ahmet Paşa'ya Gazel" adını taşır ve bu şiiirde "Kızılelma" motifi şöyle işlenir:

*"Bâd hükmün sürüp enfâs-ı Mesihâ'ya kadar
Bâdbân açtı zafer sahil-i a'dâya kadar
Çıktı Otranto'yapürvelve Ahmet Paşa
Tuğlar varsa gerektir Kızılelmâ'ya kadar
Ra'd-ı tekbîr kopup gitmelidir bank-i ezan
Dâr-ı küffârda meşhur kenîsâya kadar
Gark-ı nur olmalı iman-ı Muhammed'le frenk
Bu sefer Rim-papa'dan Hazret-i İsa'ya kadar
Olsun ilham edenin ruhuna bir tuhfe Kemal
Şehperaçsunbu gazel Cennet-i Âlâya kadar."*

Osmanlı'nın Kızılelmalarından birinin de Roma olduğu düşünülürse şairin bu şiiiri geniş bir tarih bilgisi ve birikiminden istifade ederek yazdığı ve ancak bu ayrıntıları önceden bilen bir okuyucunun anlayabileceği inceliklerle şiiirini bezediği görülmektedir. Gazelin beyitlerini günümüz Türkçesi ile nesirleştirirsek:

"Rüzgar, Mesih'in diriltici nefesinin bulunduğu yerlere kadar ulaştı. Zafer, düşman sahillerine kadar yelken açtı. Ahmet Paşa, Otranto'ya ihtişamlı seslerle çıktı. Tuğlar "Kızılelma"ya kadar ulaştı. Gür tekbir sesleriyle ezan kopup gitmeli, dört bir yana

³⁷ Şen, a.g.m., s.207.

yayılmalıdır. Kâfirler diyarındaki meşhur Saint Pierre Kilisesi'ne kadar uzanmalıdır. Frenk, Hazret-i Muhammed'in imanıyla gark olmalıdır. Roma'daki Papa'dan Hazret-i İsa'ya kadar herkes bu nura dâhil olmalıdır. Ey Kemal, bu gazel bu Şiirin yazılmasına sebep olan Gedik Ahmet Paşa'ya hediye olsun. Cennete kadar kanat açsın.”³⁸

Kızılma Dergisini Çıkaran Atsız'ın şiirinde Kızılma

Cumhuriyet döneminde Türkçülük ve Turancılık düşüncesinin önemli savunucularından biri olan Nihâl Atsız, Kızılma Dergisinin 1. sayısında yapılan bir mülakatta kendisine yöneltilen “Türkçülük telâkkiniz nedir?” sorusuna “*Dünyadaki bütün Türklerin tek bir devlet hâlinde, tek bir bayrak altında her sahada bütün milletlerden ileri ve hepsinden üstün olmaları düşüncesi...*” şeklinde cevap vermiştir. Aynı derginin aynı sayısında Atsız imzalı “Kızılma” başlıklı bir yazıda, Nihâl Atsız, ülkünün bir millet için diriltici işlevinden bahsetmekte, “Kızılma” ülküsünü tehlikeli maceracılık olarak görenleri eleştirmektedir.³⁹ Türklük telakkisini açıklarken söyledikleri, aslında onun “Kızılma” kavramından ne anladığını da göstermektedir.

Atsız'ın tek şiir kitabı “Yolların Sonu”nda, “Adalar Denizinden Altayların Ötesine Kadar Bütün Türk Gençliğine” (1931) ve “Kader” (1952) başlıklı şiirlerinde üç kez “Kızılma” ifadesi geçmektedir. “Türk Gençliğine” şiirinde Türk gençliğine idealleri uğrunda her zorluğa katlanması gerektiğini haykıran şair, muhataplarına, mefkûresinden başka her varlığı unutan bir kahraman olmasını öğütler. Şiirin ikinci bölümünde yer alan aşağıdaki kıtalarda “Kızılma” ifadeleri şu şekilde geçmektedir:

*“Kızıl Elma uğrunda kılıç çekince kından,
Bahtiyarlık denen şey artık geçmez yakından.
Mesut olup gülmeyi sök, çıkar hatırından.
Belki öldükten sonra bir parça güleceksin.
Yüz paralık kurşunla gider hayat dediğin;
Tanrı yolu uzaktır; erken kalk, sıkı giyin.*

³⁸ Harmancı, a.g.m.

³⁹ H. Nihâl Atsız, “Kızılma”, *Kızılma Dergisi*, Sayı 1, 1947, s.3-4.

*Yazık, bütün ömrünce o kadar özlediğin,
Güzel Kızilelma'na varmadan öleceksin.”⁴⁰*

Nihâl Atsız'ın Kızilelma'sı da, görüldüğü gibi, dünyada sağlanacak olan büyük Türk birliğidir. Ancak Gökalp'te olduğu gibi, muhayyel bir Turan'dan bahsetmek zordur. Atsız'ın Kızilelma'sında yer ve yön muhayyel değildir. Şiirde geçen “Doğru sözü Kül Tegin kitabesinde ara...”, “Ruhlarımız buluşur elbet Tanrı Dağında...” gibi ifadeler, Türklerin ilk vatanına işaret etmektedir. Atsız'ın “Kızilelma”dan bahsettiği “Kader” adlı diğer şiiri ise şu şekildedir:

*“Sad olmamak olur mu, Kızilelma semtine
Bir gün dönerse rayet-i âli-tebârimiz.
Hiçbir emel gönülde karar etmiyor bugün,
Ermektedir şitaya hazin sonbaharımız.
Hakanların dikilmeli Altay'da tuğları,
Varsın cihanda olmayagörsün mezarımız.”*

Kızilelma, “hakanların tuğlarının Altay'da dikilmesi ya da soylu Türk ırkının vatanına dönmesi” sembollerinde anlatıldığı gibi, dünyadaki tüm Türklerin büyük bir birlik kurmalarınıdır. Turan idealiyle aynı anlamda kullanılan “Kızilelma” kavramı, Atsız'da bir cihet belirtmekte ve somutlaşmaktadır. Gökalp Kızilelma'yı, “*Zemini mefkûre, seması hayâl.../ Bir gün gerçek fakat şimdilik masal...*” olan bir muhayyel mekân olarak tanımlamışsa da sonuçta Atsız da Gökalp ile birlikte “Kızilelma”nın kazanmış olduğu modern anlamın paralelinde bir “Kızilelma” tasavvur etmektedir.⁴¹

Sonuç

Kızilelma ülküsü, Türklerin tarih sahnesine çıktığından bu yana var olagelmıştır. Bu ülkü, varılması gereken hedefler, nerede olduğu belli olmayan fethedilmesi gereken memleketler ve dünyadaki Türkleri bir araya toplamaktır.

Ulaşılması gereken yer olarak bilinen Kızilelma zaman zaman coğrafi yerlere isim olarak verilmiştir. Makalenin girişinde de

⁴⁰ H. Nihâl Atsız, *Yolların Sonu*, 5. baskı, İrfan Yayınevi, İstanbul, 1997.

⁴¹ H. Nihâl Atsız, “Kızilelma”, *Kızilelma Dergisi*, Sayı 1, 1947, s.3-4.

belirttiğimiz gibi bu yerler varılması gerekli coğrafyalar (Macaristan, İstanbul, Roma, Viyana) olarak belirtilmiştir. Ancak sadece coğrafi yer ulaşılması fethedilmesi gerekli toprak olmaktan çok Kızılma Türk milletinin ufku olarak zihinlerde yer etmiştir.

Kızılma, Türklerin ulaşmak istediği hedeftir. Ergenekon'daki demir dağların eritilmesiyle başlattıkları bu serüven zamanla kılıktan kılığa girmiş fakat ruhunu hiç kaybetmemiştir. İlk zamanlarda Kızılma ülküsü kavimlerin yurt bulma idealidir. Ahmet Yesevi'den II. Abdülhamid'e, Ah-i Evran'dan Atatürk'e kadar Alparslan'ın fetih düşüncesinden farklı değildir. Madde ve mânâ planında bir ülkü bir fütûhat olarak süregelmiştir. Kızılma'nın ne olduğu ile ilgili tespitleri özetlersek:

- *Mutlak dünya hâkimiyetinin sembolüdür.*
- *Hakkın(Tanrı'nın)Hakan'ı göndereceği yerdir.*
- *Türk'ün gerçekleştirmek istediği ülküsüdür.*
- *İlahî ve sırlı bir bilgidir.*
- *Millî asabiyet, millî ahlâktır.*
- *İstanbul'un sembolüdür.*
- *Türk ordusunun manevî hedefidir.*
- *Türk'ün yüreğindeki coğrafyanın merkezi yerleşim bölgesidir.*

Ezcümle Kızılma bir ülkünün adıdır. Ergenekon'dan çıkıştır, Ordu ve askerler için fethedilecek yerdir, Konstantiniyye'dir, Roma'dır, Beç'tir (Viyana), padişahın atının gittiği yerdir, hükümdarlar için dünyaya adalet ve nizam götürme, i'lâ-yı kelimetullah (Tanrının adını yüceltme) davasıdır. Hülâsa Kızılma, millet ve devlet bekâsı, milletin huzuru ve refahıdır.

Kaynakça

- Atsız, H. N. (1947). Kızılma. *Kızılma Dergisi*, Sayı 1.
- Atsız, H. N. (1997). *Yolların Sonu*. 5. Baskı, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Beşir, A. (2013). *Tanrı Dağı'ndan Hıra Dağı'na Milliyetçilik ve Muhafazakârlık Üzerine Yazılar*. İstanbul: Kapı Yayınları.

- Demir, N. ve Erdem, M. D. (2013). *Ebu'l-Hayr-ı Rûmî Saltıknâme (Saltık Gazi Destanı)*. İstanbul: TİKA - UKİD Yayınları.
- Gökalp, Z. (1976). *Kızılma*. (haz. H. Tanyu). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (2002). Kızıl Elma. *İslâm Ansiklopedisi*. Cilt 25. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gültepe, N. (2016). Kızılma: Turan Dünyasının Onbin Yıllık Sırrı. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Güner, U. (2013). Türk Kültüründe Sarı, Kırmızı ve Yeşil. *Haber Dokuz*, <http://www.haberdokuz.com/2013/12/04/turk-kulturunde-sari-kirmizi-ve-yesil>
- Güzel, H. C. (2014). Yeni Türkiye: Bir Kızıl Elma Mefkûresi. *Yeni Türkiye*, (56): 66-70.
- Harmancı, A. (2010). Yeni Türk Edebiyatında Kızılma. *Turkish Studies*, 5(3): 1470-1491.
- Kafesoğlu, İ. (2003). Türk Ordusu. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*. Cilt 4. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kırzioğlu, B. Ç. (1997). Kızılma'nın Türklük İçin Anlamı ve Cengiz Aytmatov'un Kızıl Elma Hikâyesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (7): 89-100.
- Kösoğlu, N. (2013). *Türk Milliyetçiliği ve Osmanlı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kösoğlu, N. (2002). Kızılma. *Türkler*. Cilt 2. (ed. H. C. Güzel), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Ögel, B. (2014). *Türk Mitolojisi*. Cilt 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özdemir, F. (2008). Kızıl Elma'yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim. *Turkish Studies*, 3(5): 503-515.
- Yeşim, R. Ş. (1971). *Kızılma*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Şen, Y. (2017). Klasik Türk Şiirinde Kızılma. *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, 3(4): 197-218.
- Turan, O. (1978). *Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*. 2. Baskı. İstanbul: Nakışlar Yayınları.
- Yerasimos, S. (1999). Ağaçtan Elmaya: Apokaliptik Bir Temanın Soyağacı. *Cogito*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.